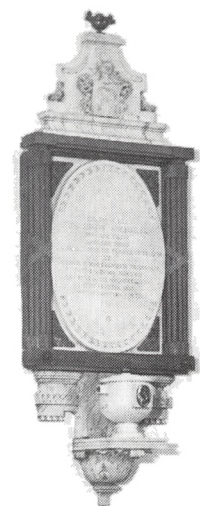
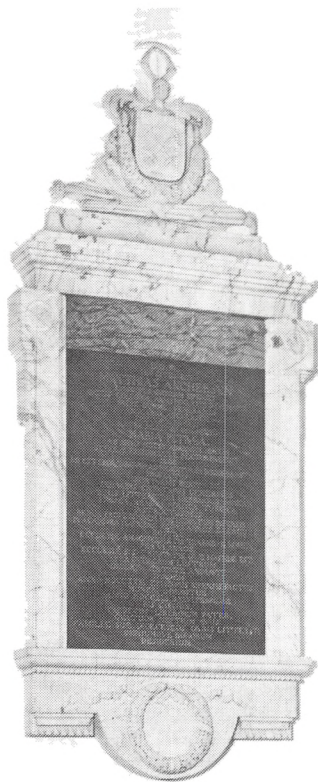

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1985
FORFATTER:	Knud Moseholm, Aksel Nellemann
TITEL:	Tre epitafier i Sct. Nicolai Kirke.
KORT RESUME:	Marmorepitafier over biskop Ancher Anchersen (1644-1701) opsat ca. 1729, biskop Mathias Anchersen (1682-1741) opsat 1771, og højesteretsassessor Johan Joachim Anchersen (1721-1785) i Sankt Nicolai Kirke i Kolding.

stru og mor til de børn, som har opsat epitafiet. På sideskjoldet til højre er der forneden en fugl med tre unger. Det må være pelikanen, der hakker sig i brystet og mader sine unger med sit blod, et Kristus-symbol. Hjelmmerket uden ankervåbnet, men med vinger findes på begge sideskjolde, på alle tre hjelme hviler der en krans, symbolet på opstandelse og udødelighed. Forneden afsluttes epitafiet med akanthusværk og et vinget laurbærkranset kranium. Det skal på én gang minde os om døden og om sejren over døden.

Epitafiets latinske indskrift lyder i oversættelse:
 DEN ALGODE ALMÆGTIGE ALLERHEL-
 LIGSTE GUD⁴ helliget. Her hviler Ancher An-
 chersen, ejer af Laage⁵, doktor i den hellige teologi⁶
 og biskop i Ribe. Berømt hjemme og ude ledede
 han som rektor Kolding Skole i femten år med et
 uforligneligt ry for sine sæder, sin begavelse, sin
 høje dannelse og sin veltalenhed. I ni år vejlede
 han som førstepræst og provst menigheden i Kol-
 ding. Imidlertid blev han medgivet kong Frederik
 IV som skriftefader og hofprædikant, da denne i sin

ungdom berejste Europa.⁷ Efter hjemkomsten ledede han som biskop Ribe stift i otte år. Han bistod som tredje ordinator ved Frederik IVs kongesalving på Frederiksborg slot den femtende april 1700. Først ægtede han Maren Pedersdatter⁸, med hende fik han fire sønner og fire døtre. Anden gang giftede han sig med Anna Obling, ejer af Laage. I juni måned 1701 døde han fromt og gudfrygtigt i Ribe, 57 år gammel. I Ribe stift genopliver ikke blot kirker, skoler og hospitaler, hvis tarv han havde våget over og draget omsorg for, smerteligt mindet om den udødelige leder og førstemand, men det gør også den lærde verden, hvis hæder han havde vogtet som et uefterligneligt forbillede på fromhed, retskaffenhed og alle dyder. Dette minde⁹ har de børn, som nu er i live, Mathias, Dorothea og Anna Margareta Anchersen, utrøstelige, sat over en dybt savnet far.

De to andre epitafier er i en anden enklere og strengere stil. Den kaldes nyklassicismen, fordi den så sin opgave i at knytte tidens kunst så nær som muligt til oldtidskunsten, den klassiske kunst. Fra ca. 1760 til op mod århundredets slutning var Johannes Wiedewelt (1731–1802) den ny kunstopfattelses store navn i billedhuggerkunsten herhjemme. Hans produktion var meget stor. Han er stadig kendt, bl. a. for skulpturerne i Fredensborg slotspark og mindelunden ved Jægerspris, men det var som gravmindekunstner, han ydede sit bedste. Mest kendte er Christian VI's og Frederik V's gravmæler i Roskilde domkirke og Holbergs sarkofag i Sorø kirke. Denne kunstner er det, som har udført Mathias Anchersens og Johan Joachim Anchersens epitafier.

Mathias Anchersens epitafium

Mathias Anchersens epitafium¹⁰, opsat af sønnen Johan Joachim Anchersen i 1771, er det midterste af de tre. Det er det største, og det er også det enkleste. Marmoret er i flere farver. Øverst ses det anchorske slægtsvåben i en åben båndomvunden randedekoration, omsluttet af akantus, derunder to krydslagte kærter. Over den sorte indskriftstavle med indhuggede, oprindelig forgyldte bogstaver er der en akantuslignende plante i brunligt marmor, i den glatte blåflammede ramme to rosetter, foruden en krans af cypresblade med bånd og andre enkle klassiske detaljer.

Epitafiets latinske indskrift lyder i oversættelse:

DEN ALGODE ALMÆGTIGE ALLERHEL-
LIGSTE GUD helliget. Her hviler Mathias Anchersen, fordem biskop i Ribe. Han blev født i Kolding den 16. marts 1682. Hans far var den højærverdige Ancher Anchersen, biskop i Ribe, hans mor, en pryd for sit køn, Maren Pedersdatter. Fra året 1701 til året 1706 ledede han som rektor skolen i Fredericia. Derfra drog han til udlandet i den hensigt at skaffe sig videnskabelig dannelse. Han vendte ikke tomhændet tilbage, men særdeles velbevandret i forskellige slags lærdom, først og fremmest hebraisk, rabinsk, syrisk, arabisk, persisk, tyrkisk. Efter hjemkomsten beklædte han elleve år igennem stillingen som professor i lavere matematik¹¹ ved Københavns universitet. Med veltalende fromhed gav han prædikestolen liv og sjæl, seks år i Tårnby kirke på Amager, fem år i Trinitatis kirke i København. Til sidst blev han i året 1731 biskop i Ribe. Han dør i embedet den 26. februar 1741¹². Han var to gange gift, far til tretten børn, bedstefar til fire børnebørn. Han var sin families, sit stifts, den lærde verdens og alle godes attrå.

Biskop Mathias Ancher, fejlagtigt anset for at være biskop Chr. Lodberg. Portræt i Ribe Domkirke.

Johan Joachim Anchersens epitafium

Johan Joachim Anchersens epitafium¹³ – også til det er der anvendt marmor i forskellige farver – har foroven en forgyldt bronzelampe, derunder slægtsvåbnet i ranke- og akantusornamentik. Den mørkeblå ramme om den hvide, ovale indskriftstavle forestiller fasces, d. v. s. ris- eller stokkeknipper, et myndighedssymbol for retsplejen i det gamle Rom. Det skal minde om, at Johan Joachim Ancheren havde været højesteretsassessor. Over og under indskriften er der en lille roset og en åben dekoration af laurbærblade. Forneden er der nogle antikefter-

lignende ornament, nederst bærer en akantuskonsole en vase eller gravurne med Johan Joachim Anchersens portrætmedaljon i forgyldt bronze. Bronze er også anvendt som en slags nagelhoveder på rammens fodstykker og i vasens hanke.

Epitafiets latinske indskrift lyder i oversættelse:

Her hviler J. Joachim Ancheren, Mathias' søn, Anchers sønnesøn, Hans Hellige Kongelige Majestæts konferensråd og assessor i rigernes højesteret. Født den 3. november 1721, død den 21. november 1785¹⁴. Det håb, der stoler på Gud, slår aldrig beskæmmet tilbage.

De metriske slutningsord ligesom understreger Anker-navnets symbolske betydning for familien. De er en smuk og værdig afslutning på de tre epitafieindskrifter.

Noter.

1. For tilladelsen til at opsætte epitafiet betales 33 rigsdalere 3 mark.
2. Taksten for begravelse i koret var 6 rigsdalere 4 mark i afgift til kirken.
3. En sparre er en heraldisk figur af form som et omvendt V.
4. Indskriftens D.O.M.S. er en forkortelse af det latinske DOMINO OPTIMO MAXIMO SANCTISSIMO, en kristen ændring af den antikkromerske indivielsesformel, brugt i gravskrifter fra renessancen. De tre første bogstaver indgår i navnet på den kendte benediktinerlikør D.O.M.
5. Laage var en gammel adelsgård i Sindbjerg, Lindved sogn. Den var gået over i borgerligt eje, og Ancher Ancheren havde giftet sig til den, således som epitafieindskriften også oplyser.
6. Ancher Ancheren var blevet dr. theol. ved kongeligt dekret, d. v. s. uden disputats. Han havde en høj stjerne ved hove. Under sine ophold på Koldinghus havde Christian V gentagne gange lejlighed til at høre Ancher Ancheren prædike.
7. Rejsen fandt sted i 1692–1693 og gik igennem Tyskland, Italien, Frankrig og Holland.
8. I den latinske tekst står Maria, men efter kirkebogen er hun døbt Maren (1651), gift Maren (1673) og begravet Maren (1685). Maren er afledt af det middelalderlige helgenindenavn Marina, men det var ikke ualmindeligt, at man latiniserede det til det mere bibelsk lydende Maria. Maren Pedersdatter er afbildet som den største af de to piger længst til højre i rådmænd, kirkeværg og handelsmand Peder Udsens epitafiemaleri til venstre i tårnrummet i Sct. Nicolai kirke.
9. Epitafiet blev opsat (ca.) 1729.

10. Otto Schmidt og Victor Hermansen: Ribe Bys Historie II (1956) side 302-303.
11. Der var intet professorat ledigt, som passede for hans uddannelse. Han måtte – som universitetspraksis var, sammenlign Holberg – tage, hvad der bød sig, og vente på bedre tider.
12. Otto Smith og Victor Hermansen: Ribe Bys Historie II (1956) side 302 om begravelsen dels i Ribe, dels i Kolding.
13. Otto Smith og Victor Hermansen: Ribe Bys Historie II (1956) side 303 om Johan Joachim Anchersens epitafium.
14. Hans Jørgen Fyhn skriver i Efterretninger om Kjøbstaden Kolding (1848): »Denne Anchersen blev ført søværts fra Kjøbenhavn til Kolding og nedsat i Choret hos sin Fader og Farfader; hvilket ældre Folk i Byen endnu erindre«.

Litteratur.

Alle tre udgaver af Dansk biografisk Leksikon indeholder artikler med litteraturhenvisninger om såvel Ancher Anchersen som Mathias Anchersen og Johan Joachim Anchersen. Litteraturhenvisningerne, der ikke skal gentages her, kan suppleres med følgende titler:

Erich Pontoppidan: *Annales ecclesiae Danicae diplomatici IV (1741-)* side 155-156 og 159-160.

Detlev Gotthard Zwergius: *Det sjællandske Clerisie (1754)* side 740-741.

Niels Dittl. Riegels: *Udkast til Fjerde Friderichs Historie efter Højer II (1795-)* side 379-380.

Parmo C. Tang Petersen: *Kolding lærde Skoles Historie (1914)* side 79-81.

Poul Bredo Grandjean: *Tillæg til Meddelelser om Thygine Graae født Lund's Forfædre (1918)* side 22-25.

Georg Bruun: *Dronning Dorotheas Skolehus (1928)* side 128-129.

Ribe Bispestæde 948-1948 (1948) side 189 ff. i Otto Andrup's afsnit: *Bispebil- lederne i Ribe domkirke*.

Otto Schmidt og Victor Hermansen: *Ribe Bys Historie 1730-1820 II (1956)* side 21-166.

Danmarks Kirker. Elna Møller: *Ribe amt I (1979)* side 488.

Poul Eller: *Salvingerne på Frederiksborg (1976)*.

J. O. Brandorff: *St. Nikolaj Kirke i Kolding (1924)*.

Karen M. Carstens: *Skt. Nikolaj Kolding (1964)*.

P. Tobiasen og Sigvard Skov: *Kolding Sct. Nicolai Kirke gennem 700 Aar (1950)*.

Haderslev Stiftsbog 1977 side 77 ff.

Jens Jørgen Fyhn: *Efterretninger om Kjøbstaden Kolding (1848)* side 59-62.